

דלקת עור אטופית בראי הרפואה הסינית

תקציר:

אורית שכטר¹
דוד פרלה³
שושנה גרינברגר¹
אביב ברזלי^{2,1}
שרון באום¹

¹מחלקת עור, ²המכון לפתולוגיה, ³מחלקת עור, רפואה משלימה, מרכז רפואי שיבא, תל השומר, רמת גן

הקדמה: דלקת עור אטופית היא מחלה שכיחה בקרב ילדים, אולם עד כה לא נמצא לה טיפול מרפא. בשנים האחרונות נמצא, כי חולים רבים ובני משפחותיהם פונים בנוסף לטיפול הקונבנציונלי לדרכי טיפול אלטרנטיביות, בדגש על רפואה סינית מסורתית המכילה מגוון חלופות טיפול כגון: דיקור סיני וצמחי מרפא.

פרשת חולה: במאמר זה מובאת פרשת חולה של ילד בן שנתיים וחצי עם דלקת עור אטופית שטופל ברפואה סינית מסורתית.

דין: הרפואה הסינית המסורתית מיושמת באופן נרחב לשם טיפול במחלות עור כרוניות, בדגש על מחלת עור אטופית. בעשורים האחרונים פורסמו דיווחים רבים אודות יעילות ובטיחות הטיפול ברפואה סינית בקרב חולים עם דלקת עור אטופית, עם הפחתה בצריכת סטרואידים מקומיים ושיפור משמעותי במדדי איכות חיים, זאת בהשוואה לאינבו, או כטיפול נלווה לטיפול מערבי מקובל. עם זאת, מימצאים אלו אינם חד משמעיים וטרם פורסמו הנחיות ברורות בנושא. הטיפול ברפואה הסינית על מגוון מרכיביו נחשב בטיחותי עם סבילות גבוהה ומיעוט בהשפעות לוואי.

מסקנות: קיימת עדות ליתרון הגלום בשילוב טיפול ברפואה הסינית עם טיפול בדלקת עור אטופית. עם זאת, נדרשים מחקרים נוספים רבי היקף וכפוליי סמיות להעמקת הידע.

דלקת עור אטופית; אלרגיה; רפואה סינית מסורתית; צמחי מרפא; דיקור.
.Atopic dermatitis; Allergy; Traditional Chinese medicine; Acupuncture; Chinese herbal medicine

מילות מפתח:
:KEY WORDS

הקדמה

דלקת עור אטופית (Atopic dermatitis), המכונה גם גנחת הסימפונות (אסטמה) של העור עקב שכיחותה הרבה בקרב ילדים עם בעיות נשימה וגנחת סימפונות, היא מחלה שכיחה הפוגעת ב-15%-30% מכלל אוכלוסיית הילדים וב-2%-10% מהמבוגרים [1]. ביטויי המחלה שונים מחולה לחולה, כאשר הביטויים השכיחים הם יובש העור, גרד, וכן תיפרחת בלחיים ובקפלי הגפיים [2]. המחלה היא לרוב בעלת מהלך גלי עם החמרה במצב והפוגה לסירוגין. על אף מחקר נרחב בנושא, המנגנון הפתוגנטי מאחורי דלקת עור אטופית אינו ברור לחלוטין ועד כה לא נמצא טיפול מרפא למחלה. הטיפול הנוכחי מסווג לטיפול מונע, הכולל שמירה על לחות העור באמצעות קרמים טיפוליים, הפחתת חשיפה לגירויים חיצוניים ואלרגנים, וטיפול במצבי החמרה הכולל מתן משחות סטרואידים, מעכבי קלצינוורין ובמצבים קשים פוטותרפיה ואימונומודולטוריים [2]. הטיפול בדלקת עור אטופית יעיל באופן חלקי בלבד ולעיתים ההטבה בתסמינים בעור בלתי מספקת. בנוסף, ייתכנו השפעות לוואי ואי סבילות לטיפול. כתוצאה מכך חולים רבים ובני משפחותיהם פונים לדרכי טיפול אלטרנטיביות (חלופיות), וביניהן לרפואה סינית מסורתית הכוללת מגוון חלופות טיפול בדגש על צמחי מרפא, דיקור, ברות (דיאטה) ותוספי מזון [3-5].

על פי התפיסה ברפואה הסינית המסורתית, אשר כוללת שיטות אבחון וטיפול למצבים של חוסר איזון בגוף האדם, דלקת עור אטופית היא נגזרת בלתי נפרדת של תפקוד האיברים הפנימיים. היא נובעת בחלקה ממצב גופני מוחלש עם רגישות לגורמים פנימיים וחיצוניים כגון רוח, לחות וחום. גורמים אלה מתוארים כבר בספרות העתיקה של הרפואה הסינית, אך למעשה מתבטאים בתסמינים קליניים הניתנים לתיאור ברפואה המערבית המודרנית.

המושג 'רוח' מתאר תחושת גרד פנימי הנע בגוף כרוח, וכן מתקשר לרוח החיצונית המופיעה בעונות המעבר ומביאה עמה אלרגנים הגורמים לתגובה האלרגית בעור. המושג לחות מתאר מזג אוויר לח המחמיר את התיפרחת ("פריחה"), ומתקשר להופעת שלפוחיות והפרשה מימית על הנגעים המבטאים זיהום משני, ואילו המושג חום מתאר תהליכים דלקתיים המאופיינים בתיפרחות האדמנתיות (אריתמיות) הקשורות במצב רפואי זה.

מרכיב מהותי נוסף בטיפול ברפואה הסינית הוא עקרון היחידנות (Individualization). על פי עיקרון זה, כל ענפי הטיפול מותאמים באופן אישי לכל מטופל בהתאם לאבחנה וההסתמנות הקלינית, ועוברים הערכה מחדשת לאורך המחלה, כאשר הרכב הצמחים, נקודות הדיקור, ההמלצות לתזונה וכדומה עוברים שינויים בהתאם למהלך הייחודי המאפיין את המטופל. ההנחה היא, כי תרכובות שונות של צמחים פועלות כנגד תסמינים שונים במערכות גוף שונות וכך גם נקודות דיקור על פני הגוף המשפיעות על מערכות שונות, בהתאם. במהלך עשרים השנים האחרונות נצפתה בקרב אוכלוסיית העולם המערבי והמודרני עלייה משמעותית בפנייה לרפואה משלימה על סוגיה השונים לטיפול בדלקת עור אטופית, ובכלל זה בטיפול הרפואה הסינית כגון דיקור סיני (Acupuncture) וצמחי מרפא [6,7]. דווח, כי ככל שמהלך המחלה חמור וממושך יותר, כך גם עולה שכיחות הפנייה לרפואה המשלימה [7].

פורסמו מאמרים רבים בנושא, שבהם דווח אודות יעילות הטיפול הסיני בדלקת עור אטופית, עם שיפור מובהק שחל במדדי איכות חיים, יחד עם ירידה בהיקף ובתדירות הטיפול בסטרואידים מקומיים; מרבית הדיווחים נעשו בהשוואה לקבוצת אינבו ומיעוטם בשילוב טיפול מערבי מודרני [7-10]. לעומת פרסומים אלו, שמספרם גדל והולך במהלך השנים, קיימות סקירות מדעיות

תמונה 1:

א. החולה בעת התקבלותו למירפאה, ב. לאחר חודשיים טיפול, ג. לאחר ארבעה חודשי טיפול

הפסקת הצמחים והדיקור לא נשנו התופעות בעור ולא דווח על תלונות בדרכי הנשימה.

דיון

הרפואה הסינית המסורתית מיושמת באופן נרחב לשם טיפול במחלות עור כרוניות בדגש על מחלת עור אטופית, זאת בהיעדר טיפול קונבנציונלי מרפא למחלה. לאורך העשורים האחרונים, נערכו מחקרים רבים בנושא לבדיקת יעילות ובטיחות הטיפול ברפואה סינית בקרב חולים עם דלקת עור אטופית, אך טרם פורסמו המלצות חד משמעיות [7-11]. המטפל בוחר את הרכב הצמחים המיועד לטיפול בהתאם לאבחון על פי העקרונות הרפואה הסינית, גיל המטופל, משקלו ומצבו הנפשי. הטיפול דינאמי ומשתנה בהתאם למהלך המחלה: בשלב החד נקבע טיפול מוגבר בצמחים בעלי השפעה נוגדת דלקת יחד עם צמחים מרגיעי נפש ומפחיתי גרד, ובמצב של הפוגה נקבע טיפול מוגבר בצמחים המחזקים את מערכת החיסון, מווסתים אותה ומזינים את העור בלחות. צמחי המרפא הנמצאים בשימוש כחלק מהטיפול הרפואי בהוריה דרמטולוגית מכילים תרכובות רבות בעלות פעילויות מגוונות, כולל פעילות נוגדת חיידקים ונוגדת נגיפים, הורדת חום והזעה, הורדת לחץ דם, פעילות משתנת ופעילות נוגדת דלקת [12]. על פי תוצאות מספר מחקרים נמצא, כי לצמחי המרפא פעילות המשפיעה על מנגנוני חיסון שונים הקשורים בהתפתחות דלקת בעור כולל: פגיעה ביכולת של IL-4 (Interleukin) לגרום לביטוי של מולקולות CD23 (Ige) על פני תאים מונוציטים היקפיים (פריפריים), הפחתה בריכוז הקולטן (הרצפטור) המסיס IL-2 וחלבונים האחראים להידבקות של תאים לבנים על דפנות כלי הדם (Vascular cell adhesion molecules) בניסיון והורדה בפעילות תאי APC (Antigen-presenting cells) של העור מסוג CD23 לאחר טיפול זה [3]. צמח היערה מהווה דוגמא לצמח מרפא בעל פעילות נוגדת דלקת הנפוץ כטיפול בדלקת עור אטופית, והוא נחשב כצמח עדין ונטול רעילות המתאים לטיפול ממושך. החולה במאמרנו טופל בצמח היערה בשלושת החודשים הראשונים כמרכיב מרכזי להפחתת הדלקת האטופית מעור הפנים.

בניסוי מבוקר אקראי שפורסם בשנת 2007 ב־British Journal of Dermatology, נבחנו היעילות והסבילות של תערובת צמחי מרפא (טיפול פומי) כטיפול בדלקת עור אטופית בינונית-קשה לאחר מתן מערך טיפול של 12 שבועות בהשוואה לקבוצת אינבו. יעילות הטיפול הוערכה באמצעות מדדים שונים, כגון CDLQI, SCORAD (Dermatology Life Quality Index), דירוג נזלת

המטילות ספק ביעילות הטיפול המשלים לנוכח פגמים שונים בשיטות המחקר. לכן עד כה, טרם פורסמו הנחיות חד משמעיות בנוגע לטיפול ברפואה סינית כנגד דלקת עור אטופית [10,11]. במאמר זה מובאת פרשת חולה המתארת טיפול ברפואה סינית מסורתית בילד בן שנתיים וחצי עם התלקחות דלקת עור אטופית.

מפרשת החולה

בפרשת החולה פעוט בן שנתיים וחצי, ברקע מהלך הריון ולידה תקינים, ידוע אודות רקע אלרגי אצל האב. מגיל חודשיים לוקה הפעוט באירועים נשנים של קוצר נשימה ותיפרחת בעור שאובחנה כדלקת עור אטופית. הילד טופל בעבר במשחות סטרואידים, עם הטבה זמנית בלבד והחמרות נשנות. האם ציינה כי הילד לוקה בגרד עז המופיע בעיקר בשעות הלילה ומעיר משינה, כמו כן ציינה לחות על פני העור לאחר הגרד. הילד התקבל במירפאה לטיפול ברפואה סינית, עקב תלונה אודות קשיי נשימה, ליחה מרובה ותיפרחת מגרדת בעור. בבדיקתו במירפאה נצפתה על פני עור הפנים, מאחורי האוזניים ובקפלי המרפקים והברכיים תיפרחת בעור המורכבת מרבדים אדמנטיים (אריתמיים) של גרב (אקזמה). כמו כן, נראה יובש ניכר בעור הגו והגפיים אשר לווה בסמיני גרד. לנוכח האבחנה של דלקת עור אטופית, הטיפול שניתן כלל צמחי מרפא, דיקור, שינוי בתזונה וטיפול חיצוני הכולל שימון העור במשחות שאינן סטרואידים. כל ארבעת ענפי הטיפול נועדו לזרז את ניקוי הגוף מעודפי החום והלחות, בדגש על מערכת העיכול והנשימה, המהוות בעיני הרפואה הסינית חלק מהותי מהגורמים של דלקת עור אטופית. עם חלוף הזמן, נעשו התאמות שונות בתערובת צמחי מרפא בהתאם למהלך המחלה. הצמחים ניתנו באבקה (מהולה במים רותחים ומיץ) פעמיים ביום. בשלושת השבועות הראשונים לטיפול נעשה דיקור פעמיים בשבוע ב-3-4 נקודות דיקור עם מחטים בקוטר 0.16-1.18 מ"מ שהושארו למשך מספר דקות. בהמשך, עם ההטבה בתיפרחת, בוצעה ירידה הדרגתית בתדירות הטיפול עד לפעם בשבועיים לאחר כחודשיים. בהתאם למהלך המחלה שונו נקודות הדיקור במהלך הטיפול.

בשבועות שבהם הייתה התיפרחת מודלקת יותר, הושם דגש על נקודות המקלות על הנשימה ומפזרות חום, ובשבועות השקטים, בעת שיפור והטבה, הושם דגש על הנקודות המחזקות את מערכת העיכול והחיסון. הומלץ אודות שינוי תזונה שכלל הפחתה בצריכת מוצרי החלב, צריכת תחליפים של פורמולות על בסיס סויה ומעבר למוצרים על בסיס חלב עיזים. כמו כן הומלץ להפחית מהתזונה חטיפים עם חומרי טעם היכולים להיות אלרגנים והומלץ על מאכלים הנחשבים ברפואה הסינית כבעלי איכות מקררת, כגון: מרקים ודייסות, ירקות ירוקים (מלפפון, חסה) ופירות עסיסיים (אגס, אבטיח, מלון, מנגו). מבחינת טיפול חיצוני הומלץ להרבות בשימון הגוף.

כבר בשבוע הראשון לטיפול נצפה שיפור בתיפרחת העור מבחינת האודם והגרד. הטיפול במשחות סטרואידים הופסק לחלוטין. במהלך החודשיים הראשונים לטיפול נצפתה הטבה ניכרת, הן במצב התיפרחת והן ברמות הגרד שפחתו משמעותית, ובעקבות זאת חל שיפור באיכות השינה. כעבור ארבעה חודשי טיפול העור היה נקי מאדמומיות והגרד פסק לגמרי, מצב הנשימה השתפר מאוד וצומצם הצורך במשאפים (תמונה 1). בשלב זה השתנתה אסטרטגיית הטיפול הסיני מטיפול ב"ענף" (הקלה בתסמינים) לטיפול ב"שורש" (חיזוק מערכת החיסון ומערכת הנשימה). בראייה של הרפואה הסינית, חיזוק מערכת החיסון בשלב ההתחלתי החד (Acute) של המחלה היה מביא ל"הכנסת המחלה פנימה" ולהחמרה במצב, ולכן יש לעשותו רק לאחר שהדלקת והתקפי הנשימה שככו. במעקב של שנה לאחר

הטיפול בדיקור בדלקת עור אטופית הוא בעל השפעה בהורדת הגרד והרגעת הנפש, ויש להתאימו לגיל המטופל, מבנה גופו ומהלך המחלה. בתינוקות וילדים מומלץ להשתמש במספר נקודות דיקור מועט יותר לפרקי זמן קצרים יותר, כיוון שככל שגיל המטופל קטן יותר, השפעת הדיקור מהירה יותר ולכן במרבית המקרים טיפול קצר הינו בעל תוצאה מספקת. כמו כן מומלצות מחטים דקות יותר (קוטר 0.16–0.18 מ"מ) והתאמת תדירות הטיפולים בהתאם לחומרת המצב. שיטת טיפול זו נחשבת בטוחה, עם שיעור נמוך של תופעות נלוות. במחקר שנסקרה בו היעילות והבטיחות של הטיפול בקרב ילדים, נמצא שיעור נמוך יחסית של השפעות לוואי (1.55/100), כאשר בין התופעות השכיחות שתוארו היו אדמומיות וכאב באזור הדיקור, ישנוניות ונירופתיה. השפעות לוואי חמורות נמצאו כנדירות עם שיעור של עד 5.36/10,000 [18]. משערים כי הפעילות נוגדת הדלקת המיוחסת לדיקור הסיני נובעת משחרור נירופפטידים בעקבות גירוי קצות העצבים בנקודות שבהן בוצע הדיקור, בדגש על פעילות הנירופפטיד *Calcitonin gene-related peptide*.

בנוסף נמצא, כי הדיקור מעודד מעבר (Shift) של תת אוכלוסיות לימפוציטים לכיוון עלייה בתאי CD3 ו-CD4, ירידה בפעילות הציטוקינים IL-6 ו-IL-10 ועליה בפעילות IL-8 [3]. החולה בפרשה טופל בגישה אלטרנטיבית על ידי שילוב של צמחי מרפא ודיקור סיני, תחתיו תועדה הטבה משמעותית בתיפוח עור. הרפואה הסינית המסורתית מיושמת מזה למעלה מאלפיים שנים, בין אם בדיקור ובין אם בצמחי מרפא, כטיפול משולב למחלות בעור, מתוך התפיסה כי הטיפול המשולב יעיל יותר ובעל אפקט סינרגיטי. ואומנם, במרבית המחקרים שפורסמו בנושא עד כה נבחנה יעילות כל אחת משיטות הטיפול בנפרד ולא כטיפול משולב. נערך במוסדנו מחקר פרוספקטיבי שנבחנה בו היעילות של טיפול משולב בצמחי מרפא ודיקור בדלקת עור אטופית. במחקר נכללו חולים בגילים 13–48 שנים הלוקים בדלקת עור אטופית בדרגה קלה עד קשה. הנכללים טופלו במשך 12 שבועות בדיקור (2 טיפולים בשבוע) ובצמחי מרפא אשר ניתנו בצורת אבקה מרוכזת (שלוש פעמים בשבוע). מדדי ההערכה הראשוניים היו מידת השינוי ב-*Eczema Area and Severity Index (EASI)*, מדד המשקף את שטח העור המעורב וחומרת הגרד (אקזמה), הערכת הפגיעה באיכות החיים (DLQI), והערכת חומרת הגרד באמצעות *Visual analogue scale*. מדדי הערכה משניים שנבדקו היו טיפול במשחות סטרואידים ובנוגדי היסטמינים. לאחר טיפול במשך 12 שבועות הודגמה יעילות מובהקת של שילוב צמחי מרפא ודיקור סיני כטיפול בחולים עם דלקת עור אטופית. נמצא שיפור ניכר במדד הדלקת, עם שיפור במדדי איכות חיים וירידה בחומרת הגרד. נצפתה ירידה משמעותית בטיפול במשחות סטרואידים ובנוגדי היסטמינים במטופלים שקיבלו טיפול המשלב רפואה סינית. בנוסף, הודגמה במחקר זה יעילות גבוהה יותר של הטיפול המשולב בהשוואה למחקרים קודמים בנושא שנבדקה בהם יעילותם של צמחים סיניים בלבד. גם במחקר זה לא נצפו השפעות לוואי משמעותיות [3]. למיטב ידיעתנו, עד כה טרם פורסם מחקר ולו אחד אשר נערכה בו השוואה בין יעילות ובטיחות הטיפול בדיקור סיני/צמחי מרפא בקרב חולי דלקת עור אטופית לבין הטיפול המשולב.

דלקת עור אטופית מופיעה לרוב בינקות, ומשתפרת עם הזמן ברוב החולים [19]. כאשר מחלה קלה באופן יחסי, הימנעות מחשיפה לגורמים מחמירים, בנוסף להיגיינת עור טובה ושימון העור באופן קפדני, מספיקים להטבה. האפשרות של ריפוי עצמוני קיימת בכול צורת טיפול, כאשר הרפואה הסינית מנסה לחזק את כוחות הריפוי העצמוני של הגוף במטרה לזרז את תהליך ההחלמה.

אלרגית וטיפול במשחות סטרואידים ונוגדי היסטמינים. החוקרים מצאו, כי הטיפול בצמחי מרפא הוביל להפחתה מובהקת בנטילת סטרואידים מקומיים ושיפור משמעותי במדד איכות החיים (CDLQI) בהשוואה לקבוצת האינבו [9]. בעבר, הועלו השערות כי הפעילות הטיפולית של תערובות צמחי המרפא הסיניים בדלקת עור אטופית נובעת בחלקה ממרכיבים הדומים לסטרואידים, ולו בחששות מצד ההורים לטיפול בילדיהם בתרכובות אלו [14,13]. בעשור האחרון, לא נמצאו עדויות התומכות בהשערות אלו [15]. במחקר המתואר מעלה, בוצעו בדיקות מעבדה שונות (כרומטוגרפיה שכבה דקה, *liquid chromatography mass, infrared spectrophotometry*, שבהן לא נמצאה כל עדות למרכיב או לחומר שממנו נוצר חומר סטרואידי בתכולת פורמולת צמחי המרפא שבה נעשה שימוש במחקר [9]. לנוכח מימצאים סותרים אודות היעילות של טיפול סיני בטיפול בדלקת עור אטופית, פורסמה לאחרונה מטה אנליזה [10] לבחינת יעילות ובטיחות הטיפול בהתבסס על העדויות הקליניות הקיימות. מתוך שבעה מאמרים מרכזיים שנסקרו, בעבודה אחת בלבד נערכה השוואה בין טיפול משולב בצמחי מרפא סיניים וטיפול מערבי מול טיפול מערבי בלבד, בעוד שבייתר העבודות נערכה השוואה לקבוצת אינבו (פלצבו) בלבד [10].

עיקרי המימצאים במאמרים שנסקרו היו, כי טיפול משולב הביא לשיפור מובהק בחומרת המחלה בהשוואה לטיפול מערבי בלבד. בנוסף נמצא, כי טיפול בצמחי מרפא יעיל יותר בהשוואה לקבוצת אינבו (שיפור מובהק במדד אדמומיות, גרד, שינה ואיכות חיים). כמו כן נמצא, כי טיפול בצמחי מרפא הביא לירידה בצריכה של תרופות נלוות. יחד עם זאת, במטה אנליזה שצוינה, בוצע ניתוח איכות (Qualitative analysis) של הנתונים שפורסמו בעבודות אלו, ונמצא כי במקביל להטרוגניות משמעותית בהשוואה בין המאמרים, איכות המאמרים כוללת פגמים רבים בשיטות המחקר ויש להתייחס למימצאים המתוארים בעירובן מוגבל, וכי אין להסיק מסקנות חד משמעיות בשלב זה לגבי הסבילות והיעילות של הטיפול בפועל.

בסקירה נוספת שפורסמה לאחרונה, עלו מימצאים דומים אודות האיכות הירודה של המאמרים בנושא, עם סיכון גבוה להטיית בחירה במדדים שונים כגון אקראיות, סמיות ותוצאות. נתון חשוב נוסף שהועלה הוא המחסור במידע אודות הפרמקודינמיקה והפרמקוקינטיקה של הטיפול בצמחי מרפא סיניים יחד עם מנגנון הפעילות שלהם, ויש להרחיב את המחקר, טרם הסקת מסקנות אודות הטיפול הסיני בדלקת עור אטופית [10].

השפעות לוואי משניות לטיפול בצמחי מרפא לרוב אינן שכיחות והטיפול נמצא כבעל סבילות גבוהה, ללא תיעוד משמעותי אודות תופעות חמורות [7–10]. השפעות הלוואי שדווחו היו עלייה חולפת ברמת אנזימי כבד, שינויים קלים במערכת העיכול שחלפו עם הפסקת הטיפול, תיפוח עור וסחרחורת שנצפו גם בקבוצת הבקרה. בנוסף, קיימים דיווחים סותרים בספרות אודות השפעה רעלנית של הטיפול על הכבד והכליות במתן פומי, אך ללא הוכחה מובהקת משמעותית [10,16,17].

על פי עקרונות הרפואה הסינית, הטיפול האלטרנטיבי (כגון צמחי מרפא ודיקור) בדלקת עור אטופית יכול להינתן כטיפול יחידני בדגש על נמיעת התקפים נשנים ולעיתים אף בעת התקפים קלים עד בינוניים, כאשר במרבית המצבים החדים ובנגעים עמידים שאינם מגיבים לטיפול הטבעי, יש צורך בשילוב טיפול קונבנציונלי כגון משחות סטרואידים להשגת הטבה בתסמינים ומניעת זיהום משני בעור. בפרשת החולה המתואר החל הפעוט לקבל טיפול ברפואה סינית על רקע החמרות נשנות, כאשר לנוכח הטבה משמעותית בתיפוח עור כבר בשלביו המוקדמים של הטיפול, לא עלה הצורך בהוספת הטיפול הקונבנציונלי.

לעומת זאת, בשלב הכרוני המתון יותר, שילוב מושכל של רפואה סינית וטיפול רפואי קונבנציונלי עשוי לגרום להקלה מהירה יותר בתסמינים, להפחתה בהתפרצויות דלקתיות חדות ובטווח הארוך לירידה במריחת משחות סטרואידים ונוגדי היסטמינים. יחד עם זאת, יעילות הטיפול ברפואה סינית בדלקת עור אטופית הן בצמחי מרפא והן בדיקור עדיין אינה חד משמעית, ונדרשים מחקרים נוספים רבי היקף וכפולי סמיות להעמקת הידע בתחום זה. ●

מחבר מכותב: שרון באום

טלפון: 03-5302443

מחלקת עור, מרכז רפואי שיבא, תל השומר

דוא"ל: sharon.baum@sheba.health.gov.il

בפרשת החולה במאמרנו, נצפתה הקלה מהירה בתסמינים עם התחלת הטיפול הסיני ובהמשכו. עם זאת, בכל הערכת יעילות טיפול במחלה כרונית בעלת מהלך דינאמי לא ניתן להפריד ולמדוד השפעה של כל גורם בנפרד.

סיכום

דווח במאמרנו על פרשת חולה, אשר מדגימה את היתרונות הקיימים בטיפול ברפואה הסינית. יחד עם זאת, בשלב החד של החמרת דלקת עור אטופית חשוב לערב בטיפול רופא עור, כדי למנוע התפתחות של זיהום משני והחמרה במצב. בשלב זה הטיפול בדיקור וצמחי מרפא הוא עדין ואיטי עם יעילות נמוכה.

ביבליוגרפיה

1. *Bieber T, Atopic dermatitis. N Engl J Med, 2008;358:1483-1494.*
2. *Chang C, Keen CL & Gershwin ME, Treatment of eczema. Clin Rev Allergy Immunol, 2007;33:204-225.*
3. *Salameh F, Perla, D., Solomon, M & al, The Effectiveness of Combined Chinese Herbal Medicine and Acupuncture in the Treatment of Atopic Dermatitis. J Alt Comp Med, 2008;14:1043-1048.*
4. *Hughes R, Ward D, Tobin AM & al, The use of alternative medicine in pediatric patients with atopic dermatitis. Pediatr Dermatol, 2007;24:118-120.*
5. *Boneberger S, Rupec RA & Ruzicka T, Complementary therapy for atopic dermatitis and other allergic skin diseases: facts and controversies. Clinics in Dermatology, 2010;28:57-61.*
6. *Fisher P & Ward A, Complementary medicine in Europe. BMJ, 1994;309:107-111.*
7. *Ernst E, The usage of complementary therapies by dermatological patients: a systematic review. British Journal of Dermatology, 2000;142:857-861.*
8. *Armstrong NC & Ernst E, The treatment of eczema with Chinese herbs: a systematic review of randomized clinical trials. Br J Clin Pharmacol, 1999;48:262-264.*
9. *Hon KLE & Leung NG, Efficacy and tolerability of a Chinese herbal medicine concoction for treatment of atopic dermatitis: a randomized, double-blind, placebo-controlled study. Br J Dermatol, 2007;157:357-363.*
10. *Tan HY, Anthony LZ, Chinese herbal medicine for atopic dermatitis: a systematic review. Journal of the American Academy of Dermatology, 2013;69:295-304.*
11. *Sherman GU & Yang AW, Topical Application of Chinese Herbal Medicine for Atopic Eczema: A Systematic Review with a Meta Analysis. Dermatology, 2014;228:294-302.*
12. *Bedi MK & Shenefelt PD, Herbal therapy in dermatology. Arch Dermatol, 2002;138:232-242.*
13. *J O'Driscoll, AD Burden, TP Kingston, Potent topical steroid obtained from a Chinese herbalist. Br J Dermatol, 1992;127:543-544.*
14. *Graham-Brown RA, Bourke JF & Bumphrey G, Chinese herbal remedies may contain steroids. BMJ, 1994;308:473.*
15. *Hon KL, Lee WYV & Leung TF, Corticosteroids are not present in five popular herbs in a traditional Chinese medicine formulation for atopic dermatitis in children. Ann Acad Med Singap, 2006;35:759-763.*
16. *Perharic L, Shaw D & Leon C, Possible association of liver damage with the use of Chinese herbal medicine for skin disease. Veterin Human Toxicol, 1995;37:562-566.*
17. *Graham-Brown R, Toxicity of Chinese herbal remedies. Lancet, 1992;340:673-674.*
18. *Jindal V, Ge A & Mansky PJ, Safety and efficacy of acupuncture in children: a review of the evidence. J Pediatr Hematol Oncol, 2008;30:431-442.*
19. *Rottem M, Darawsha J & Zarfin J, Atopic dermatitis in infants and children in Israel: clinical presentation, allergies and outcome. Isr Med Assoc J, 2004;6:209-212.*